

O FIZIONOMIJI SK U ARMIJI

U zaključcima CK stoji da je organizacija Saveza komunističara u Jugoslovenskoj narodnoj armiji sastavni deo Saveza komunističara Jugoslavije i da deluje pod neposrednim rukovodstvom Centralnog komiteta. Mislim da ova postavka zaslužuje našu pažnju. Mi se kao sastavni deo Saveza komunističara Jugoslavije, prema postojećim tezama, u reformiranom Savezu komunističara akciono integrišemo sa komunističarima mesne zajednice, odnosno sa opštinskom organizacijom u mestu u kome živimo. To nas upućuje da aktivno delujemo na jednom širem području, u jednoj široj društvenoj sredini. Rekao bih da smo do sada, u odnosu na društvena kretanja, ipak delovali nekako sa strane, spolja. U reformiranom Savezu komunističara javljaćemo se kao ravnopravni članovi, kao integralni deo Saveza, odnosno svih komunističara dotične sredine. No zato se treba i pripremiti. U dosadašnjoj praksi naša gledanja, rekao bih čak i politička reagovanja nisu uvek održavala niti bila zasnovana na realnom stanju date sredine — komune, grada, opštine, mesne zajednice itd. Ponekad nisu bila saobražena ni sa ocenama i zaključcima političkih rukovodstava te sredine.

Neophodno će za to biti da mi preispitamo naš idejno-politički i obrazovni rad i vidimo da li je on adekvatan društvenoj praksi, a ako nije da se što pre uskladi sa društvenom praksom sredine u kojoj živimo i delujemo. Rekao bih da u dosadašnjoj praksi to nije uvek išlo ukorak. Društvenu praksu i socijalističku stvarnost komunističari iz Armije često idealiziraju. Želje, programi i ciljevi našeg socijalističkog društva u našim glavama ponekad se javljaju kao gotova stvarnost. A situacija u praksi se pojavljuje drugačija, pa se tu javljaju razočarenja i neshvatanja, nerazumevanje konkretnih akcija koje poduzimaju društveno-političke organizacije na terenu. Određene poteškoće i nepravilnosti, stvari sa kojima nismo zadovoljni u našem društvenom kretanju, reflektuju se u našim glavama kao posledice nesposobnosti jednog ili drugog rukovodstva, moralne pokvarenosti itd. Sve je to posledica nepoznavanja konkretnog stanja i objektivnih uslova koji uslovljavaju takve pojave, i to dovodi i do neadekvatnih akcija. Kroz određene rasprave, diskusije mi se okomimo na posledice, a uzroke i ne sagledamo. Logična posledica takvog pristupa je i neadekvatan metod u njihovom otklanjanju. Naši ljudi pri tom češće traže sredstva prinude, intervencije raznih rukovodstava, foruma itd., a zaboravljaju na ulogu samoupravnih organa, borbu komunističara u njima itd. U tome ja vidim još ostatke etatističkog gledanja na naš društvenih razvoj i potvrdu da dosta teško prevazilazimo takav način mišljenja i akcija.

Ovakva shvatanja kod jednog dela komunističara nalažu nam da unesemo više realnosti u politički rad i da celokupna naša shvatanja, naše poglede približimo datoj sredini i praksi. U protivnom, delo-

vanje naših komunista u mesnoj, odnosno opštinskoj organizaciji odudaraće od načina rada u tim organizacijama, odnosno u tim rukovodstvima. To može da stvara i razne konflikte. Ovim ne želim da unapred pripremamo naše komuniste da apriori prihvataju svaki stav, nego da se stvarno i kritički postavimo prema svim idejama, strujanjima, ali da u tom bude dovoljno prisutno i naše objektivno stanje. Mislim da taj momenat dobiva u značaju naročito u garnizonima gde je veliki broj naših komunista, koji je negde skoro jednak komunistima u tom mestu. Ja ne mogu ovde šire da ulazim u svu tu problematiku. Mislim da bi jedan seminar trebalo sve to da obradi.

Drugi problem izvlačim iz iste te postavke da organizacijom Saveza komunista u Jugoslovenskoj narodnoj armiji neposredno rukovodi Centralni komitet Saveza komunista Jugoslavije. Uprkos tome što integrišemo i deo naše idejnopoličke aktivnosti sa mesnom odnosno opštinskom organizacijom, mi u Armiji zadržavamo svoju organizacionu strukturu na principu radnih jedinica, počev od osnovne organizacije do Opunomoćstva za JNA. Taj momenat, odnosno takva organizaciona struktura, uvek nam je prisutan i u diskusiji. Naime, potrebno je da mi, a i svi komunisti i drugovi na terenu, što šire i temeljitije obradimo, objasnimo i sagledamo koji su to faktori koji nalažu posebnu organizacionu strukturu Saveza komunista u JNA. Mislim da to pitanje nije beznačajno, jer zaista postoje objektivni uslovi da i mi imamo posebnu organizacionu strukturu Saveza komunista.

Dosadašnja organizaciona struktura u Armiji predstavlja opasnost da se pomalo zatvorimo u sebe i da sporo savladujemo određenu izolovanost od društvenih kretanja. Organizaciona struktura sama po sebi nameće da mi raspravljamo više o našim unutararmijskim problemima, da se time, u izvesnom smislu odvajamo od društvene problematike. Ukoliko to nemamo u vidu, ukoliko komuniste ne mobiliziramo i ne upozorimo na jednu takvu mogućnost, možemo ponovo da zapadnemo u nekakvu izolovanost.

Podudarnost organizacione strukture Saveza komunista u Armiji sa vojnom organizacionom strukturom, pogoduje, rađa ili razvija hijerarhijske odnose i u Savezu komunista u Armiji. Ne tvrdim da to mora da bude ali ukoliko mi ovu mogućnost zanemarimo onda vojni odnosi mogu da se prenesu i na odnose u Savezu komunista. Ja mislim da organizacija SK u JNA ne mora biti podudarna vojnoj organizacionoj strukturi.

U svemu ovome posebnu pažnju zaslužuje uloga vojnika-komunista u mesnoj organizaciji. Vojnički život, službene obaveze i propisi znače izvesno sputavanje slobode vojnika kao komunista u toj sredini. Zbog toga postoji čak i shvatanje da vojnik-komunista ne bi mogao da učestvuje u radu mesne organizacije, da bi se to kosilo sa određenim vojničkim propisima i radom. A, s druge strane, vojnik je punopravan član SK. Ako ga ne tretiramo kao svakog ostalog člana SK, značilo bi da je on komunist „drugog reda”.

Jasnija idejno-politička fizionomija. Kao sledeći problem mislim da je potrebno da damo veću jasnoću idejno-političkoj fizionomiji Saveza komunista, teoriji Partije kao revolucionarne organizacije radničke klase. Tu se naša shvatanja moraju integrisati sa shvatanjima, diskusijama koje su pokrenute u SKJ, po-

gotovo sada na seminaru u Skoplju i u Beogradu. Naša saznanja, naše dosadašnje diskusije oko idejno-političke fizionomije Saveza komunista svode se na periferna pitanja iz te oblasti. Na primer, da li je Savez komunista propagator, mobilizator za sprovođenje mera komandi kod nas u armijskoj sredini ili izvan, da li je on organizator i mobilizator društveno-političkih samoupravnih institucija? Praksa potvrđuje da je rad dobrog dela naših organizacija, naših rukovodstava time opterećen. Naše osnovne organizacije dosta su se angažovale kao nekakvi propagatori i mobilizatori sprovođenja mera komandi. Naš osnovni zadatak kao komunista nije podrška, propagiranje mera komandi, to sigurno mogu da tvrdim.

Nasuprot jednom takvom prakticističkom gledanju na idejno-političku fizionomiju Saveza komunista, ima izvesnih mišljenja da Savez komunista predstavlja nekakvu prosvetiteljsku organizaciju, gde se komunisti javljaju kao nekakvi prosvetitelji besklasnog socijalističkog društva, socijalističkog morala, etike itd., itd.

O fizionomiji Saveza komunista ostalo je u našim glavama dosta predstava iz perioda revolucionarnog etatizma, iz onog perioda kada je Komunistička partija, odnosno Savez komunista prvenstveno delovao s pozicija vlasti. Te predstave mi moramo izbaciti iz naših glava. Ne pretendujem da mogu reprodukovati sve ono što je Stane Kavčić rekao na seminaru u Beogradu, ali bih izneo nekoliko misli o idejno-političkoj fizionomiji Saveza komunista, koje mi kroz naše diskusije stvarno moramo razraditi, objasniti itd. Naime, mi, pre svega, moramo na idejno-političku fizionomiju, ne na teoriju revolucionarne partije radničke klase, gledati istorijski i da se ona menja, zavisno od oblika borbe, od političkih i materijalnih uslova, mesta gde se nalazi u datom momentu organizacije; da li je ona u borbi protiv vlasti, neposredni nosilac vlasti ili samo idejni faktor društvenog kretanja. Mislim da je za uspešnu reformu svesti Saveza komunista veoma značajno da rasvetlimo kakve je sve transformacije preživljavala naša partija, koji su objektivni društveni faktori na to uticali i koji nalazu novu idejno-političku fizionomiju Saveza komunista Jugoslavije, da bi i dalje ostao vodeća snaga našeg društva.

Sledeći idejno-politički problem, koji je usko povezan sa fizionomijom SK je potreba unošenja više jasnoće o vodećoj ulozi Saveza komunista u sadašnjim i predstojećim uslovima. Mi imamo dosta deklarativnog proglašavanja da su komunisti najnapredniji deo našeg društva, ali da li samo proglašavanje obezbeđuje naprednost i vodeću ulogu? Sigurno da ne. Imamo veoma dragocenih iskustava u međunarodnom radničkom pokretu gde se komunisti proglašavaju vodećom, najnaprednijom snagom, ali društveni razvitak, kretanja idu ispred i mimo njih. Prema tome, samo proglašavanje još nije nikakva garancija da smo obezbedili vodeću ulogu. Imamo i takvih shvatanja da se na vodeću ulogu Saveza komunista gleda dosta statično — da je ona jednom osvojena i da večito traje. Nesumnjivo da je KPJ u NOB stekla poziciju vodeće snage, ali da je ostala samo na tim pozicijama, ona bi odavno izgubila vodeću ulogu. Naime, obezbeđenje vodeće uloge je neprekidan proces borbe u novim uslovima za ostvarivanje najprogresivnijih ciljeva i interesa društva, odnosno radničke klase. Taj momenat u našoj praktičnoj delatnosti treba više

da dođe do izražaja. Ali koji su to najprogressivniji ciljevi i najprogressivniji interesi radničke klase? U sadašnjoj situaciji mi to moramo što jasnije razraditi sa našim komunistima.

Vodeća uloga nije apstraktna kategorija, ona se ne ostvaruje samo na vrhu, mislim u CK. Ona se ostvaruje u svakoj osnovnoj organizaciji, u svakoj našoj vojnoj jedinici, gde god postoji organizacija SK. To znači, da su komunisti u bataljonu, puku itd. zaista nosioci najnaprednijih društvenih kretanja i naprogressivnijih akcija koje vode jačanju naše odbrambene moći.

Vodeća uloga Saveza komunista ostvaruje se u revolucionarnim akcijama komunista u razrešavanju protivrečnosti koje postoje u društvu. Akcije komunista ih otkrivaju i razrešavaju. U sagledavanju i razrešavanju protivrečnosti kod naših komunista postoji izvesno pozorenje, nekakav stid da priznaju da one postoje u našem socijalističkom društvu. U našim diskusijama moramo taj momenat nešto više razjasniti.

U vezi sa tim postavlja se zahtev za većom jasnoćom — šta je to idejno-politička akcija komunista u vojnoj organizaciji, odnosno u Jugoslovenskoj narodnoj armiji? Ako se idejna politička akcija Saveza komunista Jugoslavije, odnosno svih komunista naše zemlje svodi na usklađivanje i razrešavanje društvenih protivrečnosti koje vode daljem progresu za ostvarivanje društvenih i istorijskih ciljeva radničke klase, izgradnju socijalizma, onda, adekvatno tome, mislim, da se sadržaj idejno-političke akcije za nas komuniste u Armiji, i ne samo u njoj, svodi na rešavanje onih protivrečnosti od čega jača snaga narodne odbrane i monolitnost naše oružane sile.

O kakvim se tu protivrečnostima radi? Sigurno je da interesi odbrane, slobode, nezavisnosti našeg socijalističkog samoupravnog društva, nisu ispred ličnih interesa kod svih ljudi, svakog pojedinca koji je i po zakonu i svom društvenom mestu odgovoran i dužan da učine ono što je kao građanin obavezan. Znači, odbrana i jačanje nezavisnosti ponekad dolaze u sukob sa pojedinačnim interesima ljudi. Odbrana zemlje traži napore, materijalne i lične žrtve, odricanje itd. Da li su toga svesni svi naši građani? Svako voli da živi u slobodi, ali svaki nije svestan napora i materijalnih troškova nužnih za očuvanje slobode. To je protivrečnost koju mi moramo nešto više naglašavati i rešavati u idejno-političkom radu. Dalje, tu se javlja protivrečnost između realnih mogućnosti društva i potreba koje traži narodna odbrana. Te protivrečnosti mi moramo, unutar armije da savladujemo, da i mi sami budemo realni prema društvenim mogućnostima, da ona sredstva koja društvo daje još više i racionalnije iskoristimo. To su protivrečnosti koje postoje i o kojima možemo otvoreno govoriti i mobilisati Savez komunista da ih neprekidno savlađuje, a ne da samo jednom nastupimo i mislimo da smo ih rešili.

Izvesne protivrečnosti. Kad govorimo o idejno-političkim problemima koje žive u našoj vojnoj organizaciji, ne smemo zatvoriti oči pred tim da je naša unutrašnja struktura, naši odnosi koji počivaju na subordinaciji i bezuslovnoj poslušnosti itd. u nekakvoj protivrečnosti sa društvenim razvitkom, u protivrečnosti sa samoupravnim društvenim sistemom. Ja ne tvrdim da to mora da izaziva konflikte, ali ukoliko to ne vidimo i ne budemo mobilni kao idejno-po-

litička snaga, da to može da rađa određene probleme. Čini mi se da taj faktor nije dovoljno prisutan u svesti naših drugova. Sama vojna struktura, vojna organizacija, takva kakva jeste može da rađa, da podstiče itd., određene etatističke i birokratske tendencije, čak i unatiristička shvatanja. I da se ponekad sve to prikriva jugoslovenskim socijalističkim patriotizmom. A nasuprot tome, mi moramo aktivno razvijati jugoslovenski socijalistički patriotizam itd. To su sve određene moguće protivrečnosti i opasnosti. One bi mogle ukoliko subjektivne snage nisu mobilne, da dovedu do negativnih pojava. Zato neprekidno razvijanje socijalističkih odnosa u našoj vojnoj subordinaciji dobija mnogo u značaju. Moramo se svesno zalagati za bezuslovnu poslušnost, za bezuslovno izvršavanje svakog naređenja pretpostavljenog starešine, ali isto toliko moramo biti budni da ta široka prava, koja je dobio naš vojnik i starešina, ne budu zloupotrebljena za narušavanje humanističkih, socijalističkih odnosa itd., jer to ima nepoželjne posledice na moral ljudi.

Sledeći problem je pristup političkom osamostaljenju organizacije SK. Ne bi želeo da budem shvaćen da hoću da kažem da sada izlazimo iz nekakve nesamostalnosti. Ali ceo naš društveni razvoj, a pogotovo razvoj SK, vodi tome da se SK odlepi od države, od državne politike, da samostalno ide napred i osvetljava idejno-politički društveni razvoj, a mi komunisti u Armiji našu armijsku praksu.

Šta to znači političko osamostaljenje? To znači da komunist, pojedinac, osnovna organizacija, budu stvarno idejno-politički osposobljeni da u svakoj situaciji, na bazi opštih direktiva i ciljeva pravilno cene, zauzmu i sprovedu stavove, ne čekajući (a toga je bilo previše u našem radu) direktive, mada i one moraju da postoje i ponekad su veoma korisne. Mi moramo težiti da komunist postane samostalna politička ličnost, a osnovna organizacija snažan politički faktor u sredini gde živi i radi.

Mi imamo jedno stanje (pogledajmo dnevne redove naših organizacija), da nam se osnovne organizacije, a da ne kažem i komunisti, više javljaju kao realizatori odluka, stavova višeg rukovodstva, a premalo ili veoma malo kao kreatori određene politike. Mislim da ćemo sve više morati da idejno-politički i organizaciono osposobljavamo naše osnovne organizacije da budu samostalan faktor idejno-političke akcije.

Osamostaljenje osnovnih organizacija ne možemo gledati izdvojeno od uloge i metoda rada rukovodstava, viših pogotovo. Svoje zaključke i akcije, rukovodstva će tako tempirati, tako prilagoditi da s njima ne sputavaju inicijativu i samostalnost nižih organizacija. Čini mi se da taj momenat nije dovoljno prisutan u našoj svesti pri radu. Zato bi metod rukovođenja trebalo razraditi i nešto izmeniti. U praksi treba uvesti takav način rada da ideje stalno struje od rukovodstva prema osnovnoj organizaciji i članstvu i od ovih prema rukovodstvu. Toga u ovom drugom pravcu za sada imamo veoma malo.

Za osamostaljenje osnovnih organizacija struktura mnogo znači. Intencija ukрупnjavanja koja je već u ovoj godini u velikom broju organizacija došla do izražaja, znači mnogo u njihovom osamostaljenju. Menjanje strukture organizacija da se one ne moraju podu-

darati sa vojnom strukturom i jedinicama biće u pogledu osamostaljenja korak napred.

Kako gledati na predstojeće organizacione promene u Savezu komunista Jugoslavije i kod nas? Sigurno je da one neće same otkloniti navedene, a ni druge idejno-političke probleme. Ali ne treba ni potcenjivati značaj organizacionih promena. Jasno je da nove ideje, novi sadržaji ne mogu da se razvijaju u starim, preživelim oblicima i okvirima. To nam donosi obavezu da razmislimo i tražimo takve organizacione okvire i oblike u kojima će šire i brže moći da bujaju novi sadržaji i nove ideje. Među nama u Armiji ima malo i straha da će nam novi organizacioni oblici razbiti disciplinu u Savezu komunista, odgovornost, da ćemo izgubiti uvid kako nam pojedini komunisti politički deluju, itd. Takva strahovanja postoje. Mislim da ih čak i ne treba osuđivati, nego iz njih izvući određene zaključke i našu organizacionu strukturu, naš metod i sadržaj rada postaviti tako da od sadašnjeg našeg načina delovanja zadržimo ono što je nužno i pozitivno, što je dalo i u proteklom periodu rezultate, a usvojimo forme koje će dati podstreka novim sadržajima.

Nasuprot tome postoji i druga opasnost koja se javlja u anarh-liberalističkim tendencijama ili teorijama da nema potrebe ni za kakvim krutim organizacionim oblicima. Polazi se od toga da idejna svest ne podnosi čvrste okvire, da ne trpi disciplinske stege, da ona deluje slobodno, itd. Mislim da ne treba posebno naglašavati da i jedna i druga tendencija imaju izvesnih negativnih posledica i da ćemo ih morati odbaciti kako bi u reorganiziranom Savezu komunista išli onim putem kojim želimo da idemo.

Jasno je da moramo izaći iz uskih okvira osnovnih organizacija i razmišljati o takvim organizacionim oblicima koji će idejno-političku aktivnost približiti životu, odnosno onim žarištima gde se bije bitka za socijalističke odnose. Moramo se tako organizovati da možemo izdržati tu idejnu i političku aktivnost. Sigurno je da ćemo u tome morati odbaciti svaki formalizam. Sa tih pozicija mi već možemo sagledati da li osnovna organizacija u okviru puka odgovara, da li ona obezbeđuje, razvija i podstiče novu sadržinu, nove oblike političke aktivnosti. Da li da i dalje ostanemo na dosadašnjim klasičnim komitetima, opunomoćstvu kakvi su sada, ili da uvodimo konferencije, o kojima se govori u tezama. Potrebno je da razmislimo i o celishodnosti dosadašnjeg biranja članova rukovodstava. Možda bi nam više odgovarao sistem delegiranja. Stvari zaslužuju da ih razmotrimo. Pitanje je i da li rukovodeća tela u SK oformljivati prema vojnoj strukturi, što znači u puku, diviziji itd. ili da idemo na neku slobodniju organizacionu šemu na osnovu određenih garnizonih ili regionalnih rukovodstava. To su samo neka pitanja o kojima bi trebalo razmisliti. O njima moramo da govorimo. Ne da licitiramo oko njih, nego da stvarno argumentovano izlažemo i borimo se za svoja gledišta. U protivnom, ako samo tvrdimo da je ono bolje od ovoga, a ničim to ne obrazlažemo, nećemo postići ono što treba.

Ne smemo očekivati konačne direktive o organizacionim promenama pa da tek tada sprovedimo ono do čega smo došli kroz diskusije. To znači da saznanje do kojih dolazimo kroz kritično odbacivanje starog i usvajanje novog valja odmah primenjivati u našim organizacijama, sem onih gde nas određene odluke ili Statut sprečavaju.

General-major
Jože JAKOMIN